

GALERIA DE OBRES VALENCIANES

11091

LES ULTIMES ORONETES

COMEDIA VALENSIANA

ORICHINAL DE

ALFREDO SENDIN GALIANA

67

::: 40 séntims :::

EDITORIAL «ARTE Y LETRAS»
AVENIDA DE VICTORIA EUGENIA. LETRA V.
VALENCIA

:: :: OBRAS PUBLICADAS :: ::

- Núm. 1 Carabasa m'han donát... - De José M. Juan García
 » 2 El Millor Castíc. - De Enrique Beltrán.
 » 3 El dolor de fer bé. - De J. Peris Celda.
 » 4 La Menga. - De J. Soler Peris.
 » 5 ¡Aixina debíen ser totes!... - De José M.ª Garrido
 » 6 De Fill 'a Fill. - De Manuel Navarrete.
 » 7 Fallo a blanques. - De José M.ª Juan García.
 » 8 Terra Fangósa. - De Paco Barchino.
 » 9 Mal instint. - De José M.ª Mateu.
 » 10 ¿Y dihuen qu' el peix es car? - De Visent Montesino.
 » 11 El tenorio del carrer. - De Eduardo Buil.
 » 12 El marit de la machor y el noyio de la
 menuda. - De José M.ª Juan García y J. Ferrer Vercher.
 » 13 Picardíes d' estudiant - De Visent Luis Puchol.
 » 14 ¡Ya soc pare, ya soc pare! - De Pepe Angeles.
 » 15 Les festes d' un poblet o la filla del
 clavari - De Salvador Soler Lluch.
 » 16 La Festa de la Flor - De Felipe Meliá.
 » 17 Les dos chermanes. - De Eduardo Buil
 » 18 ¡Ya no sóna la guitarra! - De Felipe Meliá.
 » 19 Els quatre séros - De Pepe Serred Mestre.
 » 20 El llenguache del tabaco y ¡Eixos Ca
 seros!... - De Felipe Meliá.
 » 21 Hiá que tindre carácter. - De M. Haro López.
 » 22 Al treballaor, faena. - De Pepe Angeles.
 » 23 Els fills dels vells. - De Felipe Meliá.
 » 24 De sacristá a torero. - De Leopoldo G. Blat
 y Vicente Broseta Rosell.
 » 25 ¡Pobres flors! - De Arturo Casinos
 » 26 En el pecat va la penitensia. - De Fran-
 cisco Mínguez.
 » 27 Rosa de Valencia. - De Eduardo Buil y
 Chusep Jover Navarro.
 » 28 Més allá de la lley. - De J. Peris Celda.
 » 29 ¡Ara eres mare! - De Arturo Casinos
 » 30 Dos secrets en dos femelles. - De Fran-
 cisco Palanca y Roca.
 » 31 Un sastre de.. carreró - De Antonio Virostque.
 » 32 Mariano, toca... ¡Mec! Toca... ¡mec! - De
 Ramón y José Morell. - Música de Migu l Asensi.
 » 33 ¡Polvos venenosos! - De Francisco Pierrá
 y Luis Candela-Versió valensiana de José M.ª Garrido
 » 34 En la Nochebuena. - De Felipe Meliá.
 » 35 Anima valensiana. - De Ignasi y Concheta
 Ruiz (pare y filla).
 » 36 Sense caraseta. - De Santiago Sallés.
 » 37 El sant de la chica. - De José M.ª Garrido.
 » 38 Els Reys dels chiquets. - De Felipe Meliá
 » 39 La Oróneta. De Aiberto Martín.

Alfredo Sendín Galiana

LES ULTIMES ORONETES

Comèdia en un acte y en vèrs.

Estrená en èxit grandíós en el «Teatro Moderno»
de Valensia, el día 18 de Novembre de 1927.

IMPRENTA

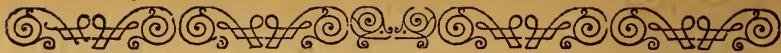

Editorial "ARTE Y LETRAS" Avenida Victoria Eugenia, letra V. - VALENCIA

TELÉFONO 679

DEDICATORIA:

Al eminent Doctor **D. Joaquín Fenollosa Armengod**, qu' en plena chuventut sap ya, de la noble alegríá del triunfo y de la glòria, en testimoni de la gran admirasió que al seu talent y a la seua amistat, li profesa,

L' Autor

ES PROPIETAT

Ningú podrá reproduirla ni representarla sense autorisació del autor. «La Sociedad de Autores Españoles», es la encarregá de consedir o negar el permis pera representarla y cobrar els drets.

Queda fet el depòsit que la lley mana.

REPARTO

PERSONACHES

ACTORS

LAURA	24 anys.	. .	PILAR TENA
CRISTINA.	30	» . . .	CARMEN CASESNOVES
PAULA	52	» . . .	CARMEN CORRO
INESETA	18	» . . .	JOSEFINA MATEO
DANIEL	25	» . . .	LUIS VILAR
ISMAEL	48	» . . .	VICENTE GRANCHA
POLILLA.	16	» . . .	JULIO ESPÍ
GOSTINO.	70	» . . .	MANUEL ROIG

Director d' essena, PEPE ALBA

GRASIES, a tots els artistes qu' en tant de cariño la representen y en particular al gran director de la Compañía, señor ALBA, que feu d' ella un estudi meritísim y de gran estimasió per a

L' AUTOR

L' ACSIÓ EN UN POBLE DE LA PROVINSIA
DE VALENSIA.—ÉPOCA ACTUAL
DRETA Y ESQUERRA LES DEL ACTOR

675500

ACTE ÚNIC

Pati d' una casa de pòble, de señorial aspècte, pero sensillo y alegre. Pòrta al foro sobre la que 's retalla, magnific, el paisache de l' hòrta en la yesprá que mòr. Sobr' els murs del pati cauen les mates de campanillos y dompedros decorantlos poèticament. A la dreita menuda escalinata en pòrta que se supòsa al interior de la casa y a la esquèrra pòrta de fèrro del chardí. Amples sillóns de mimbre y al mich, sentro en flòrs. Impresió en tot de bòn gust.

En essena, bordant, CRISTINA. PAULA chunt a ella y POLILLA en la pòrta del foro, sentat en tèrra y de cara a éll, mirant al camí.

- Polilla   Señora Paula; ya torna
                 el meche de pasechar.
- Paula   Be, Blayet, no mos distragues.
- Polilla   Per la carretera van
                 el boticari y la dòna
                 pasechant en l' escribá.
- Paula   ¿Y a tú qué?
- Polilla   La del Alcalde,
                 huí mos pòrta trache blanc.
                 ¡Va més tòba que un titòt!
- Paula   ¿Y es que 'n tot t' has de ficar?

- Polilla Ma pues, les tres que apareixen;
la sògra del Menescal
y les filles: qué tres cromos;
dos patos y un elefant.
¡Che, quína juerga! ¡Qué risa!
- Paula M' estás donant la vesprá.
- Polilla Calle d'ona, si es que pòrten
el bascòll més trasquilat
qu' els burros. ¿No vòl que 'm riga?
- Paula Alsat de tèrra, grandás.
- Polilla Obedint). Señoreta, Recristina.
- Cristina Cristina y pròu.
- Polilla Es igual;
una ficá de tobillo
tots la tenim, ¿veritat?
- Cristina Sí. ¿Y qué vòls?
- Polilla Pues que 'm brodara
un mocaoret del nas.
- Cristina Sí, hòme; dulo.
- Polilla No 'l tinc;
encàra l' ha de furtrar
al primer que se descuide.
- Paula Hòme, pues sí que m' agrá.
¿Y que has fet dels teus?
- Polilla ¿Els meus?
Mire l' últim.
- Cristina Si es un drap.
- Paula Ya l' in compraré; no 'l llesves.
Ara ves en un instant
a fer faena per dins.
- Paula Aniré, pues, y de pas
puc vore si hiá en la cuina
algo que 'm lleve el desmay.
- Paula Corre y mencha, famolenc.
- Polilla ¿No 'm diuen Polilla, acás?
Pues pa que tinguen rahó,
vulle qu' em vechen rosegat.
Mutis dreta).
- Cristina Es un dimóni.
- Paula ¿Y Laureta?

Cristina En el seu fill s' en aná
de paseig ya fa un bon rato.
Paula Pues ya no pòden tardar
que atres díes a estes hòres
están en mosatros ya.

LAURA y DANIEL per el foro.

Laura Ya estém así de torná.
Tía:
Daniel Acarisiat a PAULA). Mareta.
Laura Cristina.
Paula ¿Cóm pasareu la vesprá?
Daniel Acamina que acamina.
¿Veritat?
Laura Ham corregut
tota l' hòrta.
Cristina El paseig no a segut curt.
Daniel Este dimòni me pòrta
per puestos que no sabía.
Paula ¿Y tú sí?
Laura Tieta, clar;
es que li he vollgut mostrar
lo que al ánima extasía.
Diu qu' el pòble l' aburríx
per la pau en que dormita,
que una tristor infinita
els seus òsis encubríx;
que lo que més preferíx
es viure en la capital,
pues díu qu' en l' algarabía
d' una vida desigual,
es ahon palpita real,
la més bella poesía.
Cristina ¿Això vares dir?
Paula ¿De veres?
Laura Sí, tía; yo m' enfadí.
Daniel Y molt en serio.
Paula ¿Y qué feres?

Laura

Pues vorá; m' el enduguí
pasechant per el camí
que pasa pròp de les eres,
cuan la vesprá ya moría
y el crepúscul revestía
l' ampla vega tota d' òr
y era la tèrra una flòr
que llunt de mí se perdía,
inmensa, machestuosa,
tan serena, tan hermosa,
que subyugat el meu còr
per aquella fantasía,
diguí: mira eixe tesòr;
¡això sí qu' es poesía!...

Poesía son les trases
del poblet que se divisa;
poesía es la sonrisa
tota blanca de les cases
y la torre negra y vella
en lo seu còr de campanes,
y la trémula querella
de les coples que lluntanes
pregonant van uns amors,
y son poesía els trasos
qu' en la tèrra òbrin els braços
morenos, dels llauraors.

La santa pau qu' es respira
hasta l' esperit aplega
y cuan en més fe s' atmira,
yo no sé que té la vega,
que mos pareix més inmensa,
y es entonses cuan se pensa
qu' es Deu el que mos la entrega.

Per això mirantla huí,
tan bonica se voría,
qu' ell va repetir per fí:
«¡Asò sí qu' es poesía!...» (Pausa.

Paula

Com veus, la teua cosina,
t' ha donat una llisó.

Daniel

Sí, mare, teníu rahó,
pero els humans som aixina.

Tan sòls li donem valor
a tot lo qu' es dels demés;
per a comprendre después
que lo nôstre es lo millor.

Cristina   En fí, que hu pasareu be.
Daniel   Ixint en Laura, es costum.
Paula   El sòl sempre dona llum.
Laura   Y el qu' es pòbre, lo que té.

Ix POLILLA per la dreta.

Polilla   Señora Paula, la mestra
m' ha dit que vacha vosté.

Paula   ¿No saps qué vòl?

Polilla   No señora;
no més m' ha dit, corre y ves
y li dius a doña Paula
que vinga así un momentet,
y portaba unes «pontilles»
d' eixes qu' es fan en palets.

Paula   ¿Per qué no pasa?

Polilla   Té presa.

Paula   ¿Y ahón diu que va?

Polilla   Pues no hu sé
y em pense que per criansa
tampòc m' importaba res
preguntarliu.

Paula   Bueno, hòme.
Séntat y descansa rey,
qu' estás molt treballaor.
Vaig dins; ara tornaré. (Mutís dreta.)

Polilla   Se burla de mi; se burlen,
pero estic que no me veig...
Tot me ròda.

Daniel   ¿Qué has begut?

Polilla   La sanc d' algú me beuré
si van les còses aixina.

Cristina   ¿Qué t' ha pasat?

Laura   ¿Qué t' han fet?

- Polilla   Que así hián masa chivatos
y ya estic fart de tots ells,
pues perque veuen que a mí
me vòlen més què als demés,
tot son calumnies y dichos
diguent lo que no se deu.
- Laura   ¿Y qué te diuen?
- Polilla   Tontaes;
anderdos y cuentos vells.
Que no m' agrá la faena,
total..., perque no fas res.
Pues ya 's pròu.
- Laura
Cristina   Masa fa 'l chic.
Polilla   Y tant. El que no hu compren
está varilla del cap.
- Daniel   ¡Pòbre Polilla!...
- Polilla   ¿També
me diu vosté eixe mal nòm?
¡Qué bonico!...
- Daniel   Te l' han tret...
Cristina   ¿Quí ha segut el capellá?
Polilla   Sènto, l' embechós.
- Laura   ¿Per qué?
Daniel   Perque igual que la polilla
se mencha tot lo que veu.
- Cristina   Pero este 's per els armaris.
Laura   Té grasia...
- Polilla   Yo no la veig
y ¡jojo al Cristo qui me hu diga!
- Daniel   ¡Polilla!
- Polilla   Vosté..., es vosté
y a vore si esta polilla
se mencha algún siñoret.
Conque m' en vaig de faena.
- Cristina   ¿A la cuina?
- Polilla   No, al paller,
que tinc molta sòn.
- Daniel   Descansa.
- Polilla   Moltes gracies, ya vorem
si me deixen els amics.

- Laura   ¿Quíns amics?
 Polilla   ¿Quíns han de ser?...
- Pues eixos que cuant mos besen,
 alsen bambolla en la pell.
 Mutis esquerra).
- Cristina   Este pòbre Polilla,
 es un pillo grasiós.
- Daniel   Yo 'l vullc en tota l' ànima.
- Laura   Se hu mereix, en rahó,
 per els seus sentiments
 que son nobles del tot.
- Cristina   Ell, si plòra un chiquet,
 pronte aqueta els seus plòrs,
 en carisies tan grans,
 que li naixen del còr.
- Laura   L' atre día yo el viu,
 asomá en lo balcó,
 entregantli a un pobret
 l' armosar.
- Daniel   Rasgue hermós.
 Per a mí, Blayet es;
 no el criat renegó,
 sino un atre chermá
 malcriat y mimós,
 que no vòl treballar
 perque no té afisió.
- Cristina   ¿Fa molts anys qu' el teniu?
- Daniel   Vingué así de chicón,
 cuan el negre destí
 el deixá sens l' amor
 de sons pares.
- Laura   ¡Pobret!
- Daniel   Y es molt bòn servidor,
 pero está tan mimat
 que a tot hòra té gos.
- Cristina   ¡Qué pillet!
- Daniel   Yo el vullc molt.
- Laura   Y mosatros també.
- Cristina   (Deixant de bordar.
 Ya no fas més llabor.

Vaig a vore per dins
si es que hiá reunió,
que la tía no ve.
¿S' en veniu?

Daniel

Fa calor.

Laura

Entra tú y encabant
mos hu contes.

Cristina

Millor. (Mutis dreta.

Daniel

Mos ham quedat a sòles atra vòlta.

Laura

¿Tens pòr?

Daniel

¡Yo pòr! ¿Per que?...

Laura

Com t' extraña la còsa...

Daniel

Te diré:

Nòstra vida pareix qu' estiga sòlta
y hiá un fil invisible que la guía:
si vòls fuchir es tonto, no te deixa;
vas enredrante més en la madeixa
y tornes hasta el puesto que volía.

Laura

No te comprenc, Daniel, parla més clar.

Daniel

¿Tú recòrdes els anys de la infantesa?

Laura

Yo sí. ¿Per qué me hu dius?

Daniel

Per recordar.

Laura

Pasen els anys felisos tan depresa,
qu' es fásil olvidar,

Daniel

Hián còses qu' el recòrt les fa més
(belles.

Sempre chunts de chiquets.

Laura

¡Novios d' estíu!...

Hòres grates... (Sonriu en la evocasió.

Daniel

¿Recòrdes? Riute, ríu,

que yo en tristea m' enrecòrde d' elles
ara qu' el sí mos pòsa front a front.

Laura

¿Y antes no, veritat? Estábem llunt!..
Ironica) M' escrivieres moltíssim pero
(apunt

de pasar el correu, caía un pònt
y es perdía la carta en lo camí.

Daniel

Burlona... ¡Si eres Mestra!...

Laura

¡Més mestre es mon cosí,
rondant cada semana una finestra!

Polilla Anem despayet, no siga
que l' asusten y al pobret
li pegue la tos ferina.

Laura De puntetes pues.

Polilla Y ojo,
no 'm tinguen que dir Polilla
davant d' ell.

Daniel ¿Per qué, Blayet?

Polilla Perque' em pòt cridar aixina.
Mutis els tres de puntetes per esquerra).

PAULA y CRISTINA, per la dreta.

Cristina Tía Paula, per Deu, no 's desespere;
les còses d' este mon venen aixina.

Paula No m'asusta el dolor porque l'espere.
Per el pòble patixc.

Cristina ¿Per qué?

Paula Cristina;
es hòra de qu' el còr se puga obrir
per a contarte al fi les meues penes,
qu' els llabis que tant callen un patir,
cuan aplega l' instant de poder dir
trenquen de nòstra pena les cadenes.

Cristina ¿Y es tant el seu dolor, señora tía,
que no 'l pòt, venturosa, mitigar
la noble rectitut de sa enerchía?

Paula Escolta, nebodeta, el meu pesar.
La casa se desfá; ve la misèria
seguintmos pas a pas,
y aparta en lo seu bras
la pompa qu' encubrix a la matèria.
Encara creu la chent
en la falsa riquea qu' em rodecha,
mostrantse servisial y reverent
per a poder disimular la envecha,
mes si veren el llamp de la pobrea,
sobre esta casa que per rica tenen,
ni hasta els pòbres més pòbres que
(así venen,
de mí tindrien la menor idea.

Fuchiren els anys bons y huí no queda
més que apariència señorial y vana;
inútil pretensió, disculpa humana
que a la nesesitat cubrix de seda.
Resignasió.

Cristina

Paula

La fé que tinc en Deu,
es més fòrta que yo.

Cristina

Així se fa,
ferse fòrta per a arrastrar la Creu,
ferse débil per a donar la ma.

Paula

Mes no veig per lo pronte solusió
cuan de cara s' acòsta ya el perill.

Cristina

Tía Paula, n' olvide que té un fill;
podría treballar...

Paula

¿Y consentiro yo?
¿Qué se diría así?... Tots els amics
s' apartaríen d' ell com d' un leprós
y els seus dinés, en el orgull de rics,
l' humillaríen com si fora un gos.

Cristina

Paula

Ser pòbre, no ha segut may vergoñós.
Per als que pensen com vosatros, no;
pero yo pense com se pensa así,
ahon en dinés te donen la rahó,
més que no tingues pa pensar chuí.

Cristina

Paula

¿Y cóm fon acabarse el poderío
de la casa més rica del contorn?
Cuan l' aser es millor y té més brío,
més pronte se doblega baix del torn.
Sens l' ómbra del marit en la vivienda,
mermaren els dinés de la heretat
y la vida del chic en la siutat
vingué a desferme per complet l' ha-
(sienda.

ISMAEL, tipo jactansiós y dòcte, usurer y casique
del contorn. Altaner, demana entrá per el foro.

Ismael

Paula

¿Se pòt pasar?
Pasa avant,
Ismael.

Ismael

Cristina

Pues en permis.
¿De conversasió?
Parlant...

Ismael Entre d'ones es presis
matar el temps rahonant.
Quisá siga inoportú;
mes tenía presisió
de vindre y a vòltes ú
creu que no estorba a ningú
cumplint en la obligasió.

Cristina Pues per nosatros...
Paula Es clar;
tú may estorbes así.

Ismael Gracias; volía parlar...
Cristina La que pòt ara estorbar
soc yo y m' en vaig al chardí.
Paula No, Cristina.
Cristina Tía Paula,
torne en seguida, tonteta.

Ismael Quedes.
Cristina Tinc una paraula,
y el gat debaix de la taula
fa mal paper. *(Mutis per la esquerra.)*

Ismael ¡Qué chiqueta!
Paula Tú me dirás el motiu
d' esta visita.

Ismael ¿Li extraña?
Paula El còr casi may engaña.
Ismael Pues entonses, ell li hu diu.
Demá que acaba l' estiu,
vens l' últim plas de la usura
d' esta casa y la escritura
pasarà a les meues mans,
mes hu pense y vullc aváns
remediarli esta amargura.

Paula No sé cóm.

Ismael Els meus dinés,
tingueren tal poderío
qu' es meu el seu señorío
y a la vista dels demés,
teninto tot, no tinc res.
No vullc trencar la costum;
yo soc ómbra, vosté es llum;
vosté demana, yo done.

- Paula   ¿Y ara qué vòls, que m'afone?
 Ismael   Que apuche al sèl com el fum.
 Paula   Digues, pues, de qué manera
                   que tinc l'ànima en un fil.
 Ismael   Yo busque un lloguer tranquil
                   si una dòna me vullguera.
 Paula   Si en la meua ma estiguera,
                   consedit.
 Ismael   Pues sí qu'está;
                   vulle ferli la demaná
                   huí de la seua neboda
                   Laura, y em crec que la boda
                   a tots igual convindrà.
 Paula   Ni soc quí, ni puc fer res
                   per complaure el teu desig,
                   ni crec qu'en mí estiga el mig
                   de manar en els demés.
                   Y te diré que ademés
                   me pareix una locura;
                   ella es una criatura
                   per a tú.
 Ismael   Ya está así el dicho:
                   El ric que paga el capricho
                   no medix lo qu'es mesura.
                   Y no 's menester qu'explique
                   quí soc y lo que puc fer,
                   cuan tant li ha de menester
                   el meu valdre de casique.
 Paula   Es que yo...
 Ismael   No me replique.
                   Vosté li diu lo que pasa.
 Paula   Ella será la que hu fasa
                   pues yo no l'ha de obligar.
 Ismael   No li vine a proposar
                   més que se salve la casa.
                   Eixe es el únic camí,
                   vecha vosté lo que fa
                   qu'es tindre l'òr en la má
                   y pèdrelo en lo camí.

- Ineseta Tots son més «Ticaños» qu' els pròpis
(roñosos,
se minchen les chulles, mos tiren els
(hòsos
y si mos asòlten son sempre 'ls gosets.
- Daniel Mire, la Ineseta, cóm se li espavila.
- Ineseta Tinc molta pupila.
- Gostino No 's que siga neta, pero sap parlar.
A está malaltusa, pues li entren ma-
(nies.
- Laura ¿Y per qué li dona?
- Gostino Per ballar uns dies
y atres no més plorar.
- Daniel Aixó 's pòt curar.
- Ineseta Els meches me diuen que yo tinc
(«Nastenia»,
perque tot me ròda, mateix que una
(senia.
- Gostino Yo crec que això es suro que té dins
(del cap.
- Ineseta ;Ya hu ha dit; qué gracia!... ¿Y vosté
(qué sap?
- Laura Enga, no t' enfades que te pòses lle-
(cha.
- Ineseta A ninguna dòna li ha tingut envecha.
¿Vosté qué se creu?
- Gostino Y ahí ahon la veu
a vòl ser «susida»
llevarse la vida
tirant tot el lleu.
- Daniel ¿Y això per qué, chica?
- Ineseta Perque tinc motiu;
ningún chic me mira més que cuan se
(riu;
no tinc ningún novio, ningún prete-
(nent
y uno qu' en tenía, morí de repent.
- Laura Vacha quín misteri.
- Daniel Qué còsa més rara.
- Gostino Era un pòbre sego.
- Ineseta ¿Hu comprenen?
- Daniel Ara.

- Ineseta Si estás més apetitós
que un pollastre.
- Daniel Feste en ella.
- Polilla Esta pensa en la paella
o es que té ganes d' arròs.
¿Qu' els trac?
- Laura Lo que vullgues, rey.
- Polilla A GOSTINO). A vosté li trauré el feche.
- Ineseta ¿Y a mí?
- Polilla Si poguera, el meche,
pues crec que no tens remey.
Mutis dreta).
- Ineseta ¡Grasies!
- Daniel Qué ¿T' el mencharíes
en eixa cara?
- Ineseta Y més lleig.
- Laura Vosté, yayo, sempre fòrt.
- Gostino Els anys no pasen debaes,
pues les bônes apariènsies
casi sempre mos engañen,
y lo que lluíx per fôra
per dins está derrumbantse.
- Daniel Pues yo el veig fet un chaval.
- Ineseta Es que li agrá més queixarse
que a una señora abultá. *(Per la pancha.*
¡Quín homenòt!
- Gostino Cuan tú arrastres
com yo damunt dels meus anys,
les penes y les desgrasies
que l' ánima me desferen
y el còr m' ompliren de llagues,
ya vorás com no te burles
y com yo anirás queixante
del mon y les seues penes
que Deu no més pòt llevarles.

POLILLA ix en un perolet, cubèrt y lligat en una
cordeta per les anses.

- Polilla Así teniu el peròl
en l' avío. *(Li 'l dona al vell.*
- Ineseta ¡Qué be 'm trates!...

- Polilla Com tú te mereixes, chata.
 Laura Mire els chics, piropechantse.
 Gostino Qu' estaba curiosechant el perol).
 M' agrá.
- Polilla Cuan hu menche.
 Gostino Dic, que m' agrá que li parles.
 Polilla ¡Ah, molt be! Tío Gostino,
 ahí hiá un tròs de «cadavre».
- Gostino ¿Ahón?
 Polilla Dins del perolet;
 mig conill frechit en fabes.
- Gostino Pues moltes gracias; que Deu,
 com yo vos desiche, pague
 tot el be que así me fan.
- Daniel No hu mereix.
 Polilla Agüelo, calles,
 sempre 'ls mateixos romansos
 cuan ve per así els disaptés.
- Gostino Vine, Blayet, que t' abraze.
 Polilla Y yo a vosté. (S' abrasen.
 Ineseta Bueno, ¿y yo?
 Polilla Apuchat primer les calses
 y encabant rahonarem.
- Ineseta ¿Tú també tirantme a pacte?
 Anemsen.
- Gostino No li feu cas.
 Adeu.
- Laura Qu' ell els acompanye.
 Ineseta No feu cas, pero de mí
 no s' ha de burlar un atre,
 qu' en este son trenta tres
 els pretenents que me fallen.
 Anemsen, agüelo, anem.
- Gostino Pero chica.
 Ineseta ¡Huí me mate!
 (Y desesperá, de un tiró, s' el emporta per el foro.
 Pòbra Ineseta...
- Laura
 Polilla ¿Se hu creu?...
 Pues si está dèu años matantse.

Daniel Es mig boba.

Polilla Qu' el Señor
mos lliure d' eixes bobas,
y m' en vaig dins, que me crec
qu' está el choneguet cridantme.
(Mutis per la esquerra.)

Laura ¿En qué penses, Daniel, tan reflexiu?
Daniel En lo pòc que mos dura l' alegría,
cuan vinguereu, qué llarc era l' estiu,
y ha segut un rellamp que fuchitiu
mos separa de nòu cuantsevòl día.

Laura Les dites d' este mon no son com-
(pletas.)
A saber hasta cuan vindrem así.

Daniel Les dolces ilusions queden desfetes...
¡Les últimes oronetes
també s' aparten de mí!...

Laura ¿Y som nosatros com elles?...
Daniel Vosatros... Sou més belles;
lès últimes, acas, qu' en la calor
d' este nidal chermá quedaren preses;
vosatros en lo còr porteu promeses,
ella, de noble pau, y tú d' amor.

Laura ¿Y tant t' ha de pesar nòstra partida?
Daniel Me deixaréu en l' ánima ferida.

Laura En interés). ¿Per qué?...
Daniel En emosió, agarrantli les mans). ¡Laureta, yo!...
Laura ¿Qué días?...
Daniel Soltantla en desalé y sense valor pa parlar). Res.
Laura Comprenint y plena de ternura).
Parla, no tingues pòr.

Daniel Hasta per a mirarte 'm falta còr.
Perdónam la emosió. Torne después.
(Y, violentament y rápit, fa mutis per el foro, y LAURA,
desde esta porta, el contempla hasta que la sorpren
CRISTINA.

CRISTINA, per la dreta.

Cristina ¿Qué fas tan a sòles,
pensativa, Laura?

Laura Pues no res, Cristina,
recreantme en la chent que pasa.

Cristina ¿Y Daniel?

Laura S' en aná fa pòc rato.

Cristina Sentat así, entonses, y escoltam cher-
(mana.

Laura ¿Alguna riñeta? Com tú fas de mare
t' aprofites reñintme y sent mala.

Cristina No 's còsa de broma, sino d'algo serio,
que del be de mosatros se trata.

Laura Parla pues, que me tens intranquila.

Cristina Vullc que sigues franca;
si tú t' enterares de qu' en la misèria
caía esta casa,
y de tots els qu' en ella es cobijen
sòls tú la ruina puguera salvarla,
¿ductaríes?

Laura Yo no; un sacrifici
que 'l faría de veres en l' ánima.

Cristina És això lo que vullc demanarte.

Laura Digues còm.

Cristina Pues en una paraula
de boda.

Laura ¡De boda!... ¿Y en quí?

Cristina En Ismael.

Laura ¿El casique?... Pero...

Cristina Digues, Laura.

Laura No, no 's res; la impresió així de pronte.
M'ha extrañat perque no hu esperaba.

Cristina Les usures que feu a la tía,
li han llevat tots els bens y la casa,
y a la vista dels atres a sòles
seguía sent rica com si fora l' ama,
hasta huí que plantecha el dilema
de contar per el pòble la farsa
y tirarlos si tú no acsedixes.

Laura ¿Y Daniel?...

Cristina La pobrea li calla
sa mare, y afronta
en silènsi la seua desgrasia.
Ni valor per a dirteu tingué;
ni t' obliga. Ton còr es qui mana.

Laura Cuan les circunstansies del mon nos
(obliguen,
al còr se li calla.

(Enérchica).

Entra pues y li dius que conforme,
qu'estic molt contenta.

(Fa un esfors per a no plorar.

Cristina ¿De veres, chermana?
¡Si pareix que plòres!

Laura Això es d'alegría,
entra a dirliu, entra.

Cristina ¡Eres noble, Laura!

(Mutis dreta.

Al anarsen CRISTINA, LAURA romp en un plòr y
es deixa caure en un silló. POLILLA per la esquèrra
plorant també exageradament.

Polilla Reparant en LAURA).
Ya plòra la siñoreta.
també lo mateix que yo.
¿Quí haurá segut el fartó
que m'ha furtat la cabreta?
Doña Laura.

Laura Alsant el cap). ¿Tú, Blayet?

Polilla Ya li hu han dit.

Laura Si.

Polilla A vorá,
com de la primer pedrá
me toñnen el choneguet. (Mutis rápit foro.

PAULA y CRISTINA per la dreta.

Cristina ¡Sí, tía, qu' es de veres!...

Paula Emosioná). Laura, ¡qué bõna eres!

Vine a mí,
que te vulle apretar contra 'l meu sí.

Laura Yo fas lo que dec fer.

Paula   Tú es qu' eres masa bõna.
                  T'ens l' ànima de dòna
                  tan pura y perfumá com el roser.

Queden abrasaes cuan ISMAEL aplega al foro y es queda indesís a la pòrta. LAURA qu' el veu se separa rápida per a dir:

Laura   Pase vosté, Ismael; seua es la casa
                  y ningú el pòt parar, vosté es el amo.

Ismael   En permis.

Cristina   Pase avant.

Ismael   Yo vinc...

Laura   Ya hu sé.

Estaba prepará per a escoltarlo
y si no vòl parlar sé de qu' es trata,
vulle evitarli pues eixe mal rato.

Ismael   Entonses hu ha pensat.

Laura   Yo li done el meu sí sense pensaro.

Ismael   ¿De veres?

Cristina   Ella hu diu.

Paula   *Apart.* ¡Quín sacrifici!

Ismael   ¿Sense oposarme res?

Laura   No hu tròbe raro,
                  que a vegaes la vida mos obliga
  a fer un arrebato,
y entonses no 's repara en cherarquies,
ni en la clase, en la forma, ni en el rango
y el còs sedix pero se salva l' ànima,
que inmaterial no 's pèrt com un guiñapo.
Seré la seua dòna si hu desicha,
de còs, no d' esperit; en el meu ànimo
no pòt viure qui en conte de cariño
amenasa en ruina y en escándalo.
¡Si aixina está conferme, seua soc!

Ismael   ¡Aixina y tot, sense ningún reparo!

DANIEL per el foro.

- Daniel Ya estic así.
Laura En falsa alegría). Una alegría
te vaig a contar, Daniel.
Daniel ¿Y es?...
Laura Pues qu' en este día
en tota galantería
va a demanarme Ismael.
¿Veritat?
Ismael Si.
Daniel Enerchic). No 's de veres.
Laura ¿Acás qué trobes d' extrañ?
Daniel Qu' en masa pena hu digueres,
com si l' ánima tingueres
mòrta per un desengañ.
Laura Pues t' equivoques.
Ismael A PAULA). No hu creu.
Daniel ¿Y tú acsedixes?
Laura Yo, si.
Perque sent eixe gust meu
crec que ningú mes que Deu
pòt manar ara de mí.
Daniel A PAULA). Mare.
Paula Fill.
Daniel Dignes qué pasa,
es presis qu' em parles clar
perque me figure masa
que algo ocurrix en la casa
y tots me hu voleu callar.
Laura Res.
Paula En un arranc). Sí, Daniel, un suplisi.
Laura si se casa en ell
y va cap al prisipisi
es per fer un sacrifici
que l' impòsa el meu consell.
Laura No.
Daniel ¿Y per qué?
Paula Sí, fillet meu;
per salvar una pobrea
que arrastre com una creu.

Lo que tú creíes teu
era una falsa riqueza.

La ruina mos arrasa
y el nostre sí, es tan cruel,
que per a ferirnos masa
hasta esta mateixa casa
demá será de Ismael.

Cristina No hiá pues més solusió
que la de Laura.

Daniel *Altiu).* Això no;
això de cap de manera;
es fásil que tal se fera
si no hu impedira yo.

Ismael ¿Y quí eres tú?

Daniel *En valentia).* Un hòme franc;
no soc ningú més que un còr
que vibra al crit de la sanc
per a impedir qu' en lo fanc
puga pèdres un tesòr.

Cristina Pensa pues...

Daniel No pense res.

Ismael Sap ta mare l' amensasa
y el pòble quedarà entés.

Daniel *Fora de sí).* Vosté es un infame y es...
No li hu dic; ixca de casa.

Ismael *En orgull).* Soc el amo.

Daniel Encara no;
si vosté hu será demá
huí l' amo d' así, soc yo.
¡Ixca pronte, que sinó,
tindrè que alsarli la ma.

Ismael ¿A mí?

Daniel *Exaltadísim, fentli front).* ¡Sí, a vosté!

Laura *Interposautse entr' els dos).* ¡Daniel!...

Daniel ¡Laura!

Paula *Volent remediari).* Perdona, Daniel.

Daniel ¿Perdonar?... No li tinc pòr;
ell pòt guañarme a cruel
pero no me guaña a còr.

Imperios). Ixca.

Ismael

Cumpliré lo dit. (Mutis rápit foro.

Paula

En terror).

Fill, ¿que has fet?

Daniel

Lo que debía

fer el qu' está avergoñit
de lo que ferse volía.

Mare, yo treballaré,
tinc còr y me sòbren mans
perqu' en mí renaix la fé;
yo soc un hòme de be
que no pensa com aváns.
Qui vòl a Laura, soc yo.

Paula

¿Tu?...

Daniel

Sí, no te desinquetes.

Laura

¡Daniel!

Daniel

Formant grupo en les tres).

Llunt d' este racó,
tindrán un niu d' ilusió
les últimes oronetes.

TELÓ RÁPIT

- Núm. 40 La demaná de la novia. - De don Estanislao Alberola.
- 41 La salvació de la casa. - De A. Viroque.
- 42 ¡Plora, plora, Visantet, - De Jesús Alvarez.
- 43 ¡Un home! - De Pablo G. Bonell.
- 44 L' alegría del dolor. - De Antonio Martín.
- 45 Els rivals - De José M. Garrido.
- 46 ¡Mareta santa! - De Paco Comes.
- 47 La peixca de la ballena.-De J. Peris Celda.
- 48 Soc del atre. - De Pepe Pradells.
- 49 ¡Mar adins!... - De Visent Alfonso.-Música de J. Manuel Izquierdo.
- 50 El As d' Oros - De Felipe Meliá.
- 51 La indigna farsa - De Eduardo Buil.
- 52 Amor... per agrament. - De A. Viroque.
- 53 L' ombra del mal. - De Alfredo Sendín
- 54 La plaseta del Alivio. - De R. y J. Morell.
- 55 ¡Ya tens mare! - De José Gómez Polo.
- 56 La chiqueta. - De Daniel Herrero.
- 57 Pulmonía triple. - De José María Alba.
- 58 El gancho. - De Eduardo Buil.
- 59 Bodes d' or. - De Rafael Martí Orberá.
- 60 Miqueta. - De Felipe Meliá.
- 61 A pas de chagant. - De Visent Alfonso.
- 62 Churament sagrat. - De Paco Comes.
- 63 Contrarietats amoroses. - De Enrique Beltrán.
- 64 ¡Benehít amor! - De Arturo Casinos.
- 65 No et fies de l' aigua mansa - De Eduardo Buil.
- 66 Cacáus y tramusos... - De J. Peris Celda.

— NÚMEROS EXTRAORDINARIS —

LES GLÁNDULES DE MONO: De José M. Juan García y E. Beltrán
 — 50 sentims cada eixemplar —

L' AMO Y SEÑOR De don Estanislao Alberola
 — ○ —

REFRANERA VALENSIANA = Tres actes: UNA pta. =

CHENT DEL DÍA De don Rafael Martí Orberá
 — ○ —

MIL DUROS Y AUTOMÓVIL Dos actes: 75 sentims.

Están a la venta els tomos I, II, III, IV, V, VI y VII de esta Galería (70 actes) encuadernats en tela inglesa, al preu de 5 pesetes cada ú.

OBRAS DE ESTA EDITORIAL

LA CUADRILLA DEL GATICO NEGRO

Por J. AZNAR PELLICER. - 3 ptas.

— BIBLIOTECA STELLA —

Se compone de tomitos de bolsillo a 1 Pta. tomo.

- 1.º TARDES DE PROVINCIA (Poesías) por J. Laçomba
- 2.º AVENTURA DE VIAJE (Novela) por J. Aznar Pellicer
- 3.º EL BUEY MUÑO   »   por   »   »   »
- 4.º SENDAS DE LUZ (Poesías) por M. Bertolín Peña
- 5.º EL SAFRANER-EMIGRANTES (Novelas) por J. Aznar Pellicer
- 6.º LAS DOS MADRES (Novela) por J. Aznar Pellicer
- 7.º LA QUE NO SUPO EMPEZAR, id. por Antonio Gascón

GALERÍA DE OBRES VALENÇIANES

Una obra semanal a 40 céntimos.

En tomos de 10 actos, encuadernación tela inglesa,
a CINCO pesetas tomo.

— ARTE VALENCIANO —

FOLCHI - SU OBRA :-: Por Juan Laçomba

En rústica: SEIS pesetas.

PICOTAZOS: De M. Pastor Mata: 2 pts.

Los Grandes Maestros del Renacimiento

Por don Manuel González Martí

Cuaderno de 32 páginas, 60 céntimos.

Tenemos a la venta las siguientes obras de don RAFAEL MARTÍ ORBERÁ.

L' Ombra del siprer, (4 actos) 1'50 ptas.

EN CASTELLANO

TEATRO (Tomo 1.º)	}	La risa del pueblo - Lo inmoral - Lorenzo el pastor - Sin voluntad - La oveja perdida.
		La deuda (La Honra) - La llama (El crimen) - Los Hampones.
		El Fantasma - Entre Nieblas - El Héroe.

A 3 pesetas cada tomo.